

Királyfiai báró Jeszenák (IV.) Károly

*Politikus, kormánybiztos, Nyitra vármegye
főispánja, az evangélikus egyház kerületi felügyelője.*

Pozsony, 1800. 01. 22. – Pest, 1849. 10. 10.

Élt: 49 évet

*Azon intézkedései[”]
kormánybiztos úrnak,
melyek Lipótvár
parancsnokát a magyar
birodalmi zászló*

kitűzésére
kényszerítették, az
Országos Honvédelmi
Bizottmány részéről
szívesen és teljesen
méltányoltatnak.

– Az [OHB](#) köszönő levele^[6]

*Királyfia kicsi falu,
barátságos hangulatú.
Somorja a tőszomszédja,
magyar minden sarjadéka.*

*Pozsony vármegyének része,
vonzó letelepedésre.
Itt van János szülőháza,
s alapozva biztonsága.*

*Édesapja földbirtokos,
ősök után jogfolytonos.
Isten hite természetes,
látásmódja egyetemes.*

*Tudományos műveltségű,
sokoldalú képzettségű.
Nagy értéket adományoz,
múzeumra hagyományoz.*

*Evangélikus ő régtől,
Jézus Krisztus kegyelméből.
Egyházügyi felügyelő,
megbízható tisztviselő.*

*János fia jó tanuló,
ismerete megújuló.
Pozsonyba jár iskolába,
s jut a tudás birtokába.*

*Tizenhét éves és jogász,
tudásával megbabonáz!
Ám sohasem lehengetlő,
elegánsan lefegyverző.*

*

*Két év várja, változatos
utazása céltudatos.
Olaszhon, Frankhon, Anglia,
sehol sem kell rohannia!*

*Fő célja a szemlélődés,
néplélekkel ismerkedés.
Ezáltal a nyelvtanulás,
szórakozás, ellazulás.*

*Nézve idő távlatából,
tanulmányút a javából!
Értékes, nem haszontalan,
építkezik szorgalmasan.*

*

1821. július 19.

*Esterházy a nagykövet,
megmozgat ő minden követ,
hogy János is jelen legyen,
egy londoni szép ünnepen.*

*Nézd csak, királykoronázás!
Csillogás és nagy rongyrázás.
Társadalmi kórszövevény,
aki számít, mind jelen van.*

*György fején van a korona,
mától ő a birtokosa.
Isten éltesse Angliát,
s III. György derék fiát!*

*Aki negyedik a sorban,
tenger gondban, s nagy vagyonban.
A birodalom kihívás,*

művészet az irányítás!

*

Az 1820-as évek

*János élete kész regény,
vagy akár egy hősköltemény.
A hivatalt megbecsüli,
ám környékét elkerüli.*

*Sorsát őrzi a naplója,
emlékét az olvasója.
Vegyük sorra, mit ír benne,
mi a valós, mi van rejtve!*

*„A szeniczei birtokon,
a holnapról álmodozom.
Apám földjén gazdálkodom,
folt lapul a nadrágomon.*

*A határban szántok-vetek,
s néha, mint egy pásztorgyerek
a jószággal korán kelek,
s a birkákkal feleselek.*

*A jobbágyok befogadtak,
„testvér” néven szólítanak.
Velük eszem és lélegzem,
eggyé váltunk már lélekben.”*

*

*Házasságkötés
1829.*

*A főhősünk végre nősül,
szerencséire még nem őszül!
A Forgács gróf familia
szép leánya Alojzia*

*lesz hitvese, választottja,
otthonában támaszpontja.
(Öt gyermekkel áldja az Úr.
Ez egy jeles férfibravúr!)*

*

Napló részlet

*„A közélet egyre izgat,
rendezni a dolgainkat!
Kell a nyugodt erőgyűjtés,
vár a megyei közgyűlés!”*

*

Az 1830-as évek

*„Ismerősként köszönt Nyitra,
a megyeház kapu nyitva.
A sok küldött tódul által,
s elragad a sodrásával.*

*Pozsonyban is jelen vagyok,
ott is végzek szolgálatot.
Szomjazom az igazságot,
az ellenzék pártján állok.*

*Szabadság kell és haladás,
akkor lehet elszakadás!*

*Összpontosítsunk a célra,
fényre jussunk, ne árnyékra!"*

*

*„Széchenyi gróf szimpatikus,
munkássága fantasztikus!
Írtam neki pár levelet,
s kaptam reá feleletet.*

*Ládám őrzi minden sorát,
felemelő gondolatát.
Miben lehet támogatnom,
a baráti jobbam nyújtom.”*

*

1841. április 22.

*„Mától munkaköröm bővül,
szabadidőm összeszűkül.
Az iskolák hozzám csapva,
holnap állok szolgálatba.*

*Nagy az egyházkerületem,
megőrzöm a becsületem.
Dunán innen a „birtokom”,
hatalmas a feladatom!*

*Egyház a hit főoszlopa,
kitűnő az állapota!
S a jó erkölcs fellegvára,
Isten felé tanúsága.*

*Az oktatás mellé rendelt,
tanítja a betűrendet.
A tanárok felkészültek,*

szakágukban elmélyültek.

*Hit és tudás nagyon fontos,
mindnek fája legyen lombos,
s virágozzon színpompásan,
a Kárpát-Hon oltalmában!*

*Apám útján magas fokon,
a hitemre támaszkodom.
Tudom az Úr mindig segít,
Szent Lelkével termékenyít."*

*

*Egyháznál főfelügyelő,
tisztség, amely előkelő.
Megbízása megtisztelő,
pályaíve emelkedő.*

*Várja a főrendi tábla,
s képviselő lesz a Házban.
A lényegre összpontosít,
ellentételt felhangosít.*

*

*A Lánchíd születése (1839-1849)
(Napló részlet)*

*„Széchenyi gróf terve nemes,
figyelemre méltó, jeles!
Buda és Pest egyesüljön,
támogatom, sikerüljön!*

*Éves jövedelme segít,
s másokat is fellelkesít.
Sina György ezt megfejeli,*

báró, s bankár megteheti!

*A részvények gyarapodnak,
s a forintok szaporodnak.
Aranyforint a fedezet,
legyen kedv és igyekezet!*

*Ha adhatok jó tanácsot,
fizessen mindenki vámot!
Nemes, jobbágy és iparos,
fennhéjázó, alázatos.*

*Ölelkezzék kelet-nyugat,
így lesz vidám a hangulat!
Legyen a híd átjárható,
szépségével kápráztató!*

*Kart karöltve láncolatban,
az építés folyamatban.
S mennyi feladat vár reánk,
mely felemel, s nem mélybe ránt!”*

*

*Magyar Nemzeti Múzeum
Országos Széchényi Könyvtár
(1837-1847)*

*„Széchényi gróf, István atyja,
kincseit a népnek adta.
S míg bőkezűn adakozott,
lelki fénye magasodott!*

*Nyomtatvány, könyv, kéziratok,
rézbe vésett karcolatok.
S ecset által festett képek,
mind a gyűjteménynek része!*

*Ajándéka a nemzetnek,
százszorosa képzeletnek!*

*A múlt szellem jelensége,
kézzel formált eredménye.*

*Csodás magyar alkotások,
kőbe vésett arcvonások.
Közeli és messzi tájról,
s idegen emberfiától.*

*Hajlék kell az adománynak,
a bőkezű hozománynak!
József nádor tudja, érti,
s az ötletet megsegíti.*

*A vállalás testet öltött,
a jeles nap ránk köszöntött.
Volt vidámág, házavatás,
s a templomban hálaadás.*

*Akkor még nyolcéves voltam,
lábam tapodott a porban.
Ám mióta felnőttem,
egyre feljebb tekintettem.*

*Az adomány nőtt és bővült,
a sok terem egyre szűkült.
Méltóbb hely kell, előkelőbb,
jelölt célnak megfelelőbb!*

*Most készül egy új épület,
mely fokozza kedélyünket.
Nő az önbecsülés foka,
s a nép lelkiállapota.*

*Pollack Mihály a tervező,
s egyben a kivitelező.
Az épület „mestervizsga”,
a stílusa klasszicista.”*

*

*Magyar Nemzeti Múzeum,
világítsa petróleum!*

*S hassa át a szellem fénye,
alkotások teljessége!*

*

*1844. október 6.
(Napló részlet)*

*„Megszületett a Védegylet,
mely magunknak nyújt védelmet.
Az érdekünk azt kívánja,
ne kerüljünk végromlásra!*

*Magyar árut vegyél, s egyél,
szíved legyen piros-fehér!
S ha hat évig ezt cselekszed,
gyarapodik majd a nemzet.*

*Ez tudatos önvédelem,
s megőrzi a történelem.
Nem árt néha gyakorolni,
s anyagilag gyarapodni!”*

*

1848. augusztus vége

*„A belügyér bekéretett,
fáradt volt és feszélyezett.
Barátilag viselkedett,
s főispánná kinevezett.”*

*„Nézze János, nagy most a baj!
tótok között dúl a zshivaj.*

*Hurban, Hodža, s Ľudovít Štúr ,
reánk támad és hátba szúr.*

*Mi csak fogyunk, ők meg híznak,
oltalmunkban szaporodnak.
Ez a hála, a fizetség,
most céljuk a függetlenség.*

*Tegnap egy oldalon álltunk,
mára ellenséggé váltunk.
Morva földön Hurban készül,
idegent hív segítségül.*

*Főként fiatalok várják,
öregék a nevét áldják.
Megtévesztett jobbágy népség,
szétszakított kereszténység!*

*A Kárpát-lét összekapcsol,
a többségük velünk harcol.
A nagy hegyek, folyók, földek,
mindörökre egybekötnek!*

*Evangélikus vagy Te is,
és a szlovák testvérek is.
Légy a béke apostola,
A Kárpát-Hon gyámoszlópa!*

*Légy erélyes kormánybiztos,
igazságos, magabiztos!
A honvédők hű vezére,
állj a Haza védelmére!*

*Teljhatalmat adok néked,
kergesd szét az ellenséget!”
Szólt Szemere kemény hangon.
„Az Úr téged támogasson!”*

*

*„A felkérés megtisztelő,
a helyzetünk védekező.*

*Harcos vagyok, mintsem vezér,
s nem gyáva, ki mellébeszél."*

*

Szenice, Ótura, Miava,

*Szenice szép határfalú,
nyugodt, kedves arculatú.
Patak-menti település,
búcsúcsókra felkészülés.*

*Ez már szlovák nyelvterület,
s elemezve helyzetüket,
nem jobb, s rosszabb a miénknél,
jobbágyságunk életénél.*

*A többségük hegyi lakó,
tisztességes, megbízható.
Óslakos vagy befogadott,
szabad, cseléd, alkalmazott.*

*Ezer éve együtt élünk,
különbözik anyanyelvünk.
Sorsunk kötve, elrendelve,
jövők az Úr elrendezte.*

*Mégis vannak rontó erők,
egyházügyi tisztviselők,
kik bölcs szavát már nem lesik,
fülük mellett eleresztik.*

*Hodža, Hurban vezéralak,
a szószékről hiányzanak.
Morva földön toboroznak,
mi ellenünk lázítanak.*

*Karl Frischeisen alezredes
hitvány tette szégyenletes!
Ellenünk kél, uszít, lázít,*

bő császári kegyre számít.

*A Jablonkai-szorosnál,
a lovával ott poroszkál.
Készenlétben egységei,
Isten rózsakertjét lesi.*

*Szedett-vetett zsoldos csapat,
jelszavakat ordítanak.
A tartalmuk megtévesztő,
gazdanépet megbélyegző.*

*Ura ellen lázad a pór,
s magánvagyont mohon rabol.
Ténykedésük a gyilkolás,
más kárára gazdagodás.*

*Tervük tőlünk elszakadni,
s az őslakost elzavarni.
Céljuk önző és veszélyes,
a titkuk még hétpecsétetes!"*

*

*Jelentés Szemere Bertalan belügyminiszter úrnak
1848. szeptember 26-28.
(Napló részlet)*

*„Miavanál betört Hurbán,
oly erővel, mint az orkán.
Van közöttük cseh és morva,
munka, s kenyér mindnek gondja!*

*Helybéliek száma is nő,
nem tudni, hogy hány ezer fő.
A többségük képzetlenek,
bajvívásra éretlenek.*

*Az osztrákok bujtogatnak,
minden erőt támogatnak,*

*ki a magyar ellen lázad,
s fegyveresen neki támad.*

*Megvédnek a Nemzetőrök,
s mozgósított határőrök.
Szenicénél fut a szlovák,
nem látni már a lábnyomát!*

*Amit lehet, azt megteszem.
úrrá leszek a helyzeten.
Holnap lesz a főütközet,
simítom a göröngyöket.”*

1848. szeptember 27.

*

Nemzetőrök és a 34. (Porosz herceg) gyalogezred két százada

*„Lenn a völgyben későn virrad,
s mikor végre feljön a Nap,
a hegytetőn az őr jelez,
keze hevesen lengedez.*

*Riasztjuk a honvédeket,
és a derék németeket.
Fohászkodunk égiekhez,
tudjuk, jön a végkifejlet.*

*Elindulunk, rendeződünk,
lelkünk mélyén sejtjük, győzünk!
Peregnek a harci dobok,
szívünk szaporábban dobog.*

*Leng a zászlónk enyhe szélben,
Felvidék zöld fenyvesében.
Kebünk igaz hittől feszül,
csak küzdeni töretlenül!*

*Egyre jönnek, közelednek,
szemlátomást növekednek.
Lovasok és gyalogosok,
lázadók és kalandorok.”*

*

*„Példát mutat a Nemzetőr,
két zárt sorban lépd elöl.
Lassan mennek, mint a csigák,
követik a stratégiát.*

*Hátuk mögött takarásban,
ágyút rejtnek haladásban.
Forgatják a kerekeket,
ez egy nehéz cselekedet.*

*Látomásra adni vétek,
a csapatunk csak csalétek.
A poroszok rejtve vannak,
fák tövében mind hasálnak.*

*A szlovákok lelkesülnek,
látják „béna” helyzetünket.
S felgyorsulva közelednek,
mint vadgombák növekednek.*

*Cselvetést nem szimatolnak,
bizakodva mosolyognak.
Nekik azt súgta a vén Hold,
„győzelmetek borítékolt.”*

*Lőtávokra épp, hogy érnek,
szétugranak a honvédek.
S feldörögnek az ágyúink,
beszélnek majd szemtanúink!*

*A poroszok felpattannak,
ellenségre rárontanak.
S ahol tudják ütik-verik,
éppen azt, ki közeledik.*

*A harc manapság művészet,
láthatni a különbséget!
Ahol szellem, tudás, erő,
ott az egység észlelhető.*

*Borítékolt a győzelem,
örömömet türtóztattem.
A szenvedés nem lelkesít,
a testvérharc elkeserít.*

*A harctéren holtak sora,
s fut a tótok parancsnoka.
Nem jut messzi, a határig,
a lélek-lét hasadtásig.”*

*

*Ótura, s Miava között,
a két tábor megütközött.
Győzött a jobb, a tapasztalt,
sírt a vérző, összeszabdalt.*

*

1848. október 16.

*Lipót vára végveszélyben,
nagy erkölcsi mélyedésben.
Nincs ki létét megmentené,
önérzetét felkeltené?*

*Bibra várparancsnok lázad,
s végleg elhagyná a várat!
Ingatag a magyar hite,
a császárhoz húz a szíve.*

*Nyitra megye főispánja,
a helyzetet tisztán látja!
Tűzsebesen intézkedik,
s az árulást leleplezi.*

*

*Téli hadjárat
1848. december*

*Windisch-Gratz a főparancsnok,
felköti az acélkardot.
A császárnál jelentkezik,
a sikerért kezeskedik.*

*Három hadtest nyugodt erő,
nemzetünket fenyegető.
Egyes, kettes, s a tartalék,
mind jól képzett, nem kaparék!*

*Harminchétezer gyalogos
fiatal, és van ki koros.
Hatezer ló, s lovas már ma,
készen áll a vad vágóra.*

*Az utászok száma nyolcszáz,
utat egyenget és formáz.
Ágyúk száma több, mint kétszáz,
tüzér mellé ló, ha méléz!*

*Ez a csapat a fő erő,
s a leginkább fenyegető!
Papíron a terv megrajzolt.
a cselekvés összehangolt.*

*

*Balthasar Simunich készül,
harcászat-tanban elmélyül.*

*Morvaországban tanyázik,
s gyakorol kifulladásig.*

*Az altábornagy tapasztalt,
kerüli az íróasztalt.
Osztrák polgár, horvát vérű,
határozott fellépésű.*

*Fene nagy az önbizalma,
s egyre szárnyal magasabbra.
Töretlen a lendülete,
s a férfias vonzereje.*

*Pedig kora hatvan fölött,
jóvágású, jólöltözött.
Egész lénye fegyelmezett,
harctereken jeleskedett.*

*Ötezer a katonája,
van jó néhány hadosztálya.
Hadtest, mellé tucat löveg,
s papíron az eszközeveg.*

*A Nádasi-szoros nyitva,
s feltárul a szép kalitka.
Özönlenek a tolvajok,
énjük súgja, raboljatok!*

*Nagyszombatig menetelnek,
megállnak és melegednek.
Hidegek a puskacsövek,
közeleg a nagy ütközet.*

*

*A főispán mindezt tudja,
létük veszély országunkra.
Mindent megtesz, amit lehet,
tettével ad feleletet.*

*Számol, begyűjt, összpontosít,
tényállásról tudatosít.
Megfontoltan szervezkedik,
határoz és rendelkezik.*

*

Jeszenák János főispán jelentése

*„Édes Hazám végveszélyben,
örökös harc jégverésben.
Ezer sebből vérzik teste,
üldözi a balszerencse.*

*Mint a veszett fenevadak,
az osztrákok úgy támadnak.
Fáj a szabad létezésünk,
a nemzeti ébredésünk.*

*Most kell egység, egyetértés,
egyesített harci lépés!
Folyamatos mozgósítás,
a szakszerű irányítás.”*

*

Vihar felhők

*Galícia felett borul,
osztrák erő összpontosul.
Nagy a jövés, menés, forgás,
növekszik a veszélyforrás!*

A Duklai-hágó árva,

*az átjáró meg van szállva.
Korhadt fa az útra rádólt,
magyar helyen osztrák áll őrt.*

*Schlik altábornagy északon,
Kassa felé tör szabadon.
Egy hadtestnyi állománnyal,
s tüzérségi pártfogással.*

*Katonáik közömbösek,
birtokukban harminc löveg.
Idegen nép, idegen táj,
a nyomorunk nekik nem fáj.*

*

*1848. december 16.
(Napló részlet)*

*„Szívemig szúr a fájdalom,
sakkot kaptunk Nagyszombaton!
Az eredmény tanulságos,
remélem, hogy nem halálos!”*

*

1848. december 20.

*Simunich Lipótvár alatt,
lövetni kezdi a falat.
Ám a lőszer, s ágyú kevés,
fontos egy-két intézkedés!*

*Bécsből küldnek utánpótlást,
csipkelődést, mocskolódást.
A mieink időt nyernek,
pihennek és beszélgetnek.*

*

*Hősünk filmje tovább pereg,
sorjáznak a jelenetek.
Érsekújváron láthatjuk,
kitartását csodálhatjuk.*

*Január van, kemény hideg,
a természet morcos, rideg.
Komáromba indul János,
útja végig hófúvásos.*

*A vár komoly erődítmény,
jól tervezett létesítmény.
Örülnek a személyének,
lelkesítő beszédének.*

*Török Ignác a parancsnok,
Ő rendel el tűzparancsot.
A főispánt Ő köszönti,
s a kupákat borral tölti.*

*

*Klapka György jön, és Török megy,
piroslik a korai meggy.
Május vég van, zöldell mező,
tüzes már a csillagerőd.*

*

*Végjáték
(Napló részlet)*

*„Sorra múlnak napok, hetek,
s vannak kemény ütközetek.
Júniustól aszalódunk,
árnyas helyre behúzódunk.*

*Fullasztó nyár, július hó,
de jó lenne már egy kis hó!
Haynau, s az orosz támad,
nem mutatunk nekik hátat!*

*Másodikán oltjuk lázuk,
hősiesen ellenállunk.
De ők tovább fojtogatnak,
elrettentést alkalmaznak.*

*Az ostromzár egyre szűkül,
minden hajszálam megőszül.
Felvidékről jön felmentés,
megtervezett életmentés.*

*Görgey a sereg vezér,
nincsen fején babérlevél
koszorúba kötve, fonva,
rettentően sok a gondja!*

*A kitörés nem sikerül,
s omlunk térdre erőtlenül.
Veszteségünk óriási,
hosszú idő megszámlálni!”*

*

„Július van, tizenkettő,

*mit hoz majd az eljövendő?
Kérdezem a csillagokat,
a sors nekünk mit tartogat?*

*Nem sokáig gondolkodom,
Görgeyhez csatlakozom.
S újrakezdés szándékéval,
megyek tovább csapatával.*

*Utunk hosszú, tán végtelen,
sokan mondják, reménytelen!
A túlerő oly hatalmas,
szenvedésünk hosszadalmas!*

*Augusztus van, tizenhárom,
nincs felhő a láthatáron.
Világosan fegyvert ejtünk,
szabadságunk elvesztettük.*

*Arad! Te szép magyar város,
fényed legyen magasságos!
Tündököljön a szent neved,
itt tört meg a hű nemzeted.*

*Orosz fogság magyar Honban,
szolga létünk alagsorban.
Majd átadva osztrák kézbe,
dobva a lét peremére.*

*Marhaként hajtanak Pestre,
s küldnek tovább végtelenbe.
Ácsolják a vérpadomat,
találgatom végnapomat.*

*Elvesztem a józan eszem,
a tollamat most leteszem.
S kulcsolt kézzel imádkozom,
még mielőtt eltávozom.*

*Áldd meg Uram Hazám, népem,
a családom, s feleségem!
Fékezd meg a vadállatot,
legyen meg az akaratod!"*

Úgy legyen!

*

1849. október 10.

*Eljött az elmúlás napja,
Nap a szemét eltakarja.
Hisz' annyi kint látott nálunk,
részvételére rászolgáltunk.*

*Ám a téren mennyi ember,
áll megdöbben tekintettel!
Rajtuk kérdés kimondatlan,
s a felelet viszonzatlan.*

*Újépület fala piszkos,
jön a hóhér, a bérgyilkos.
Irányítva akarata,
közömbös az ábrázata.*

*Két jó ember láncra verve,
részolgal a figyelemre.
Szabadságunk két báránya,
vár a végső áldozásra.*

*A főispán lesz az első,
s Csány László a következő.
Találkozik tekintetük,
száll a végső üzenetük.*

*Székács József jegyzeteli,
élte szerény, szerzetesi.
Evangélikus vallású,
szellemvilág ragyogású.*

*

*„Jó támaszom, lelkész uram,
itt ér véget földi utam,
ám mit tettem, én nem bánom,
szabadság az ideálom.*

*Hóhéraim szánom nagyon!
Én élek majd fent szabadon.
A vén Nap elhomályosult,
s Hazánkra sötétség borul’.*

*Akkor lesz majd itt virradat,
mikor lélek lángja pirkad.
Majd, ha Európa ébred,
s oszlatja a sötétséget!*

*Gyermekeimnek üzenem,
szemük függjön feszületen!
Járjanak az erény útján,
lelki békéjük hegycsúcsán!”*

*

*A hóhér már türelmetlen,
beszéd iránt érzéketlen.
S teszi dolgát gépiesen,
szenvtelenül, jéghidegen.*

*A láb alól zsámoly repül,
zuhan a test, s hurok feszül.
Húsz perc múlva a szív megáll,
és a kegyes halál beáll.*

*

*A szemlélők elborzadnak,
sírnak-rínak, szánakoznak.
Tiszta szívvel fohászkodnak,
Szent-lélekhez imádkoznak.*

*

*Odafenn az ég hallgatag,
ám leszáll egy fényzuhatag.
Az alélt test fényben vibrál,
s feltárul a lélekkincstár.*

*

